

és a környezet kímélésére, megóvására való nevelés — az előző előadásokban kifejtett világproblémák miatt. Nem szabad a jövőben elhanyagolnunk a többnyelvűséget sem, mint a más népekkel való kapcsolattartás, mint a gazdasági érvényesülés egyik fő eszközét. Ezek mellett és nem rovására kell érvényesülnie a jövő nevelésében az egyetemes és a nemzeti erkölcsi, művészeti, társadalmi értékeknek. Mindezen ismeretekkel, meggyőződésekkel és képességekkel kell rendelkeznie a harmónikus személyiségnek, kiben egységben érvényesül az egyéni érdek éppúgy, mint a közösségi, aki ember és magyar egyszerre.

3. a pedagógiai ráhatás, személyiségfejlesztés eszközei és módszerei. Az előzőekben vázoltak mellé kell állítanunk egyrészt a családot, a maga sokféle hatásaival, valamint a médiákat, melyek szintén determinálóak lehetnek a fejlesztésben. Ma már egyre inkább a lakásba, családba jönnek a társadalmi hatások (a sok inger, információ), és általuk nevelődnek vagy nem a gyermekek. Persze nem feledkezhettünk el olyan rész kérdésekről sem, mint a technika bevonulása az iskolába, vagy arról, hogy mit ad a speciális tudomány a nevelők, szülők kezébe az egyes korosztályokról, a velük való legeredményesebb bánásmódról és így tovább. Az egész világban gondot jelent a gazdasági pragmatizmus hódítása az oktatásban, l. az USA-ban a Clinton-programot az oktatás rendbehozására!

A fő kérdés: hazánkban mit lehet tenni rövid távon és távolabbi jövőben az oktatásügyben? Óriási viták folynak e kérdésekről — az oktatási törvényekről, az iskolaszervezetről, a tartalom megújításáról.

Mit vállal a közel 70 szervezet, társaság által idén megrendezendő VI. Nevelésügyi Kongresszus?

Harcolni kíván a szűklátókörűség ellen, az ún. maradékelv ellen. Vallja, hogy húzóerő lehet nálunk is a szellemi töke (apport). Fellép az elért eredmények megtartása mellett (óvoda, kisgyermekkortól való fejlesztés rendszere). Azért, hogy az oktatás fejlesztésében ne a már egyszer csődöt mondott rendszerhez, megoldásokhoz térjünk vissza, előre és ne visszanezzünk. Fő elv legyen az általános képzés, tehetségfejlesztés, a szakképzés egymáshoz illesztése. A felsőoktatás, a tudományfejlesztés és továbbképzési rendszer összekapcsolása, a világkapcsolatok, a nemzetközi eredmények ismerete és felhasználása révén. Megbeszélve, megtárgyalva a jelen és a közeli jövő égető gondjait is, fő törekvésünk a hazai nevelésügy távlatának kimunkálása legyen, azoknak a fő fejlődési tendenciáknak a kijelölése, melyek biztosítják hazánk fejlődését és felzárkózását a világ fejlettebb országaihoz.

A kerekasztal-konferenciát vezető bizottsági elnök, Báthory Zoltán joggal sóhajtott fel zárszavában, hogy fel van adva a lecke a pedagógia tudományának és gyakorlatának. Hogy hosszú évek kemény munkájával hasznosítsa mindazt, mit a társtudományok segítségül adnak, feladatul szabnak a pedagógiának, pedagógusoknak, óriási a kihívás, mit vállalunk a társadalom érdekében, a világban végbe-
menő globális fejlődés segítésére, az emberiség fennmaradását, benne hazánk fennmaradását segítve.

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Mészáros István: ...Kimaradt tananyag...

A szülők jogos igénye, hogy fiaik és lányaik az iskolában az igazságot ismerjék meg. A történelem-tanárok felelőssége, hogy ennek az elvárásnak eleget tegyenek.

De mi a helyzet, ha maguk a pedagógusok sem ismerhették meg az elmúlt négy évtized történetét? Ilyen tabu téma volt a múltban a katolikus egyház valódi helyzete.

Ezt a hiányt pótolja Mészáros István professzor, a téma avatott szakértője, aki ... Kimaradt tananyag ... (Diktátúra és egyház 1945—1956) című könyvében ismerteti a kimaradt történelemtananyagot felnőtteknek, pedagógusoknak és diákoknak egyaránt.

A felelős kiadó, Arató László igazgató írta a kötet előszavát. Így indokolta a tanulmány aktualitását: „Napjainkban az egyházi iskolák visszajuttatása nemegyszer a múlt hagyatékaként örökölt politikai ellenállásba ütközik. Ezért rendkívül fontos, hogy a fiatalok, a szülők, a politikusok és különösen a pedagógusok és a művelődés ügyével foglalkozók megismerhessék a múltban elhallgatott vagy tudatosan eltorzított történelem hiteles eseményeit, és benne kiemelten az egyház tanítói küldetésének alakulását. Csakis a tények igaz ismeretében válhatunk mindnyájan tárgyilagosabbakká!”

A tárgyilagosságra ma nagy szükség van, hiszen a kommunizmus négy évtizede alatt generációk nőttek fel, amelyek elzárva a világ szellemi szabadságától, kizárólag a dialektikus „tudományos” világnézetet, az ateista marxizmus gondolkodásmódját és meghamisított történelem-szemléletét ismerhették meg.

Hazánk a megszálló idegen nagyhatalom ráerőszakolt ideológiájának következményeként a lelki, szellemi, erkölcsi, gazdasági és nemzeti értékeit kiüresítő folyamatát szenvedte el. Minderre a szabad tár-

sadalmak gazdasági fejlődésétől leszakadva, a dialektika frazeológiájával a felszabadítás, a nemzeti önállóság, a tudás, a haladás, a függetlenség, a szabadság — beleértve a vallásszabadságot is —, a demokrácia, a választás, a parlamentarizmus sűrű hangoztatása és színjátéka közepette került sor, meghamisítva e szavak jelentését, fehérnek mondva a feketét.

Mészáros István munkájában tömören és tárgyilagos hitelességgel ismerteti a ma már csak oly kevesek előtt ismert történelmi folyamatot, amelyet a kommunista párt vívott Magyarországon az 1945 és 1956 közötti időben a hatalom megszerzéséért és megtartásáért. Az emberek nagy része már elfelejtette, vagy még inkább a valóságnak megfelelően soha meg sem ismerhette a hazai katolikus egyház küzdelmeit és megaláztatását, tanítói küldetésének elfojtását. Arról pedig csak a legszűkebb bennfentes kör volt tájékozott, hogy az egyház átmeneti teljes elhallgattatás után milyen körülmények közepette volt képes eleget tenni erősen korlátozott oktatói és nevelői hivatásának.

Mészáros István könyve azért is fontos tanulmány, mert az újabb, napjainkban megjelent történelem-tankönyvekben, népszerűsítő történelmi feldolgozásokban is gyakran elsikkad e mozgalmas tíz esztendő számos lényeges mozzanata, egyrészt terjedelmi okok miatt, másrészt a szerzők történeti felfogásából, beállítottságából következően.

Jó megoldást választott a szerző: a korszak történeti egészéből kiemelte a tárgyalni kívánt folyamatokat, s ezeket önállóan elemezte. Mészáros István leglényegesebb mondanivalója egyháztörténeti és iskolatörténeti jellegű, de mint bevezetőjében jól állapította meg, e két fejezetet meg kellett alapozni a korszak bizonyos meghatározó politikatörténeti tényeinek felidézésével, tárgyilagos értelmezésével, az összefüggéseknek és folyamatoknak — az eddigiektől eltérő — valós ábrázolásával.

Mészáros István több könyve foglalkozott már a korrallal: Mindszenty és Ortutay. Iskolatörténeti vázlat: 1945—1948. Bp., 1989.; Mindszenty bíboros, a lelkipásztor főpapa. Bp., 1990.; Kis magyar neveléstan rendszerváltás idejére. Bp., 1990.; A hazai történettudomány 1948—1992 közötti Mindszenty-kepe. Esztergom, 1992. stb.

Újabb szintetizáló munkáját napjaink iskolai történelemtanításának „kiegészítő tananyaga”-ként, hiányokat kitöltő olvasmányként, szakköri vitaanyagként, pedagógus-továbbképzések kritikája tárgyul ajánljuk történelemtanároknak, diákoknak, szülőknek, mindenfajta — hagyományos önkormányzati vagy különleges alternatív vagy egyházi iskola számára egyaránt.

A kiadványban kifejtett gondolatok 1992. szeptemberében Pécsen kerültek előadásra, megbeszélésre és megvitatásra, a Ciszterci Pedagógiai Műhely által szervezett pedagóguskonferencián, a Ciszterci Rend jogos tulajdonába négy évtized múltán újra visszakértül pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban.

A szép kiállítású könyv megvételét (több példányban is) javasoljuk az iskolai könyvtárakba, a pedagógusok, szülők otthoni könyvespolcaira, hiszen, aki elolvasta a kötetet, biztosan azzal teszi le a szép kék táblás könyvet, hogy jó lenne már a II. kötetet olvasni, amely 1956-tól 1989-ig dolgozza majd fel az eseményeket.

Márton Áron Kiadó, Budapest, 1035 Kórház u. 35. 127. o. Ára: 182 Ft. Készült a Barankovics István Alapítvány támogatásával.

DR. DOMONKOS JÁNOS

Fővárosi Iskolaszakhatóság

Budapest

Patrick Moore—Ian Nicolson:

A világűr titkai

A grandiózus tényanyagot fölvolnultató, gazdag képanyaggal, ábrákkal illusztrált, élvezetes stílusú könyv érdekes és hasznos, melyet *Udvarhelyi László* fordított, bár nem könnyű olvasmány, de fölöttébb igényes összefoglalása a napjainkban egyre nagyobb szerepet játszó témakörnek. A világűr problémáira fogékony, nem szakemberek számára is alapvető informatív értéke van.

Az ember évezredek óta töretlen érdeklődéssel tekint az égbolt jelenségeire, tanulmányozza az égitestek világát. Őseinknek azonban a csillagok és a bolygók csupán csodálatos fénypontok voltak, melyek bizonyos szabályszerűséggel folytatják égi pályájukat. A csillagászat első nagyszabású változása akkor volt, amikor Galilei (1564—1642), a padovai egyetem professzora a 17. sz. elején először nézett távcsővel az égre. A Világegyetem enciklopédiája két önálló kötete ettől az időponttól ismerteti a csillagászat fejlődését. A második, nagy minőségi változás az Univerzum kutatásában szinte a szemünk előtt játszódott le a közelmúlt évtizedekben, amely az egyre korszerűbb berendezéseknek, űrszondáknak, műholdaknak, tudósok és űrhajósok elmélyült együttműködésének, tettere készségének köszönhető.